

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Педагогіка та
психологія
в школі

УДК 37.015.31:7

У статті представлений досвід роботи гімназії з розвитку дитячої обдарованості та формування духовної культури через упровадження інтегрованих курсів художньо-естетичного спрямування; описані методи та форми урочної та позаурочної діяльності закладу, особливості організації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: обдарована та талановита молодь, креативна творча особистість, інтеграція, інтегровані курси, позакласна діяльність, художньо-естетичний цикл, цілісна багатовимірنا картина світу, саморозвиток особистості.

Майбутнє України залежить не від потужності її виробництва, а від інтелектуальної могутності, творчого потенціалу молоді, здатної засвоювати нові знання, технологічні новації, творчо мислити й виробляти конструктивні рішення. Наш час – це час суттєвих змін у науці, техніці, інформаційному середовищі, освіті. Суспільству потрібні люди, які здатні приймати нестандартні рішення, творчо мислити. Тому одним із пріоритетних напрямків політики нашої держави є турбота про обдаровану та талановиту молодь, її творчий, інтелектуальний, духовний та фізичний розвиток. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти, „держава повинна забезпечувати ... розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості”. Тому пріори-

тетним завданням педагогічної практики є створення максимально сприятливих умов для активного саморозвитку особистості.

Як відгук на сучасні проблеми суспільства у складний час державотворення (рік проголошення незалежності України) на базі загальноосвітньої школи № 39 була відкрита гуманітарна гімназія. „Усі діти народжуються геніями, однак упродовж перших шести років їхнього життя ми допомагаємо їм позбутися цієї геніальності”, – писав Б.Фуллер. Тож педагогічний колектив гімназії поставив перед собою мету: в кожній дитині

**Сніжана
ЗАНЕЦІНА**

Директор гімназії
№ 39 м. Дніпро-
дзержинська

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2013

Уся система освіти орієнтована на розвиток лівої півкулі головного мозку, проте сучасна школа має виховувати людину, яка мислить і прагне творити

бачити потенціал, створювати умови для розвитку її обдарувань, адже гімназисти – майбутня еліта нації, тож мають вирізнитися інтелегентністю, естетичним смаком, гостротою мислення, творчістю, допитливістю, та, передусім, духовністю. Гімназія керується інтересами та потребами дітей, прагне стати улюбленим місцем, де учні не лише вчать, а й живуть повноцінним духовним життям.

Ураховуючи це, в гімназії було розроблено програму роботи з обдарованими учнями, яка охоплює всі сфери діяльності педагогічного колективу щодо роботи з гімназистами як на уроках, так і в позаурочний час. У процесі реалізації програми ми зрозуміли, що система класичної моделі освіти не відповідає сучасним умовам. Уся система освіти орієнтована на розвиток лівої півкулі головного мозку та пропонує засвоєння норм, формул, визначень, систематизацію інформації. Таким чином, формувалася людина, яка знала й уміла (людина-виконавець), проте сучасна школа має виховувати людину, яка мислить і прагне творити (людина духовна).

Отже, виникла потреба створення нової моделі на-

вчання, в основі якої – гуманна людина зі своєю сукупністю творчих задатків, здібностей, мотивів, творчим потенціалом, та на виході – креативна творча особистість, людина культури зі сформованою цілісною картиною світу. Одним із можливих шляхів вирішення цієї задачі є впровадження інтегративної освіти. У зв'язку з цим виникла потреба участі педагогів гімназії в експериментальному проекті всеукраїнського рівня „Художньо-естетична освіта та виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі впровадження інтегрованих курсів”, провідна ідея якого – створення умов для сприймання учнями цілісної художньої картини світу, розвитку художньо-естетичного мислення школярів.

Протягом багатьох років практикувалося вивчення різних видів мистецтва (музики, образотворчого мистецтва, хореографії, театру тощо), які вивчалися автономно. Разом з тим, як відомо, основу специфіки пізнавальних можливостей мистецтва складає особливий предмет естетичного пізнання – конкретний взаємозв'язок світу та людини, а тому пізнання та втілення цього предмету можливе лише зусиллями всіх видів мистецтва. Звідси виникає потреба вивчення мистецтва у школі в синтезі всіх його видів. Крім того, таке вирішення питання повністю відповідає специфіці цілісності дитячого світосприйняття.

Інтеграція як процес створення цілісної та бага-

товимірної картини світу сьогодні набуває статусу одного з провідних методологічних принципів освіти. Інтегративність – якість мислення у ХХІ столітті. В умовах інтегрованого навчання взаємопроникнення й систематизація знань учнів, створення цілісної та багатомірної картини світу, розвиток творчих здібностей і гнучкого мислення (симультанного, критичного, діалектичного) відбуваються більш ефективно.

Питання навчання й виховання творчо обдарованої дитини у процесі комплексного впливу на неї мистецтв учителі гімназії реалізують за допомогою наступних *методів*:

- урахування вікових особливостей дітей;
- вихід за рамки одного виду мистецтва (дві домінуючі лінії: музика та образотворче мистецтво; театральне мистецтво, хореографія, література);
- перенесення акценту зі сприймання на творчі прояви дитини (музичне, рухливе, художнє самосприйняття, а потім і створення дитиною мистецького твору);
- взаємозв'язок занять із найближчим оточенням, мистецтвом і традиціями регіону, де живуть діти;
- взаємодія та співробітництво в колективі учнів та педагогів (роботи в МАН, шкільний музей, шкільні свята та ін.).

У гімназії інтегровані курси „Мистецтво” та „Художня культура” викладають три вчителі: вчитель образотворчого мистецтва та вчитель музичного мис-

тецтва, які глибоко знають свої предмети та чудово володіють інструментами й технікою створення музичного та художнього творів.

Підготовка вчителів до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін актуалізує також уміння працювати в команді. Не дивлячись на те, що інтеграція є природною для мистецьких дисциплін, учителі відчують складності в упровадженні інтегрованих курсів. Вирішення даної проблеми ми бачимо у застосуванні технології науково-методичного супроводу, яка створює умови для „зорганізації” мислення вчителя, його вміння (компетентність) моделювати й проводити інтегровані уроки.

Адміністративна рада гімназії постійно здійснює науково-методичний супровід педагогів, який спрямований на організацію взаємодії між учасниками команди: виявлення інтеграторів, створення схем-моделей уроків, визначення технологій проведення уроків, прогноз кінцевого результату, обговорення музичного та візуального матеріалу, який буде використуватися під час занять тощо.

Статус Всеукраїнського експериментального педагогічного майданчика надав можливість змінити зміст навчання та розширити його функції. Гімназія самостійно визначила індивідуальний навчальний план та програми, що вміщують базисний загальноосвітній компонент. У навчальному плані, крім інваріантної частини — розділу „Загальний цикл предметів” — виділені розділи „Цикл предметів естетичного профілю” (хореографія, театральна діяльність, позакласної діяльності учнів, образотворче мистецтво, світова художня культура, факультативні заняття, уроки сприйняття мистецтва, індивідуальні та групові заняття, зокрема, творчі). У закладі створені умови для розвитку дитини через залучення її до різних видів позакласної діяльності, занять музикою, художнім мистецтвом, спортом. Велика увага приділяється клубній та гуртковій роботі. Таким чином, різноманітність предметів ху-

дожного циклу, диференціація та індивідуалізація у навчанні різних видів мистецтва забезпечують максимально сприятливі умови для учнів. Кожна дитина повинна бути митцем, тобто проблема формування творчої особистості вирішується через активну художньо-творчу діяльність, через самореалізацію особистості.

Педагогічний колектив спрямований на пошук шляхів удосконалення навчально-виховного процесу на основі синтезу науки, філософії та мистецтва в усіх формах.

Неоцінним скарбом є також робота юних науковців, що вже на шкільній лаві відчули смак до науково-дослідницької роботи. У гімназії № 39 створено товариство „Єврика”, головною метою якого є залучення гімназистів до самостійної науково-практичної діяльності.

Домінуючим фактором у створенні моделі творчо обдарованої особистості є творчість самого вчителя та розвиток творчості кожної дитини „*як зміцнення самого себе*” (Н.Роджерс), тобто розвиток творчих здібностей дитини і через навчання, і через виховання.

Відповідно до сучасних вимог, у гімназії побудована Концепція науково-методичної роботи за принципом: „*Від творчого директора через творчість учителя до творчого гімназиста*”. Її складовими, по-перше, є особистість учителя, його індивідуальність, вироблення самостійного стилю та методики, розширення спеціалізації, універсальності, інтегративності та оригінальності. По-друге, удосконалення творчої праці, форми та засоби якої забезпечують виховання й розвиток обдарованої дитини. По-третє, створення суто наукового, пошукового стилю роботи та співпраця з АПН України, Дніпропетровським ОІППО, Київським національним університетом культури і мистецтва, Дніпропетровським національним університетом, з кафедрами суспільно-філософських наук ДДТУ та Криворізьким педагогічним інститутом.

Наші педагоги не лише орієнтовані на професійну відданість, а й здатні сприймати та впроваджувати нові освітні ідеї, створювати авторські програми, підручники, розробляти власні методики, побудовані на принципі науковості. Отже, вчителі гімназії – науковці, методисти, новатори й творчі особистості, а науково-дослідницька робота для них – необхідна умова практичної діяльності.

Важливе місце в організації роботи з дітьми посідає **позаурочна діяльність гімназії**. Оскільки класно-урочна система не може повністю сприяти розвитку інтересів, нахилів, здібностей учнів, потрібно створювати нові форми роботи, спрямовані на задоволення дитячих запитів. Виклик часу створив передумови для роботи гімназії в режимі повного дня, що сприяє організації цікавих справ у клубах, студіях, гуртках, секціях, створює кожній дитині умови для розвитку її творчих здібностей. У закладі діють літературна, хореографічна, театральна студії, клуби („Європейська єдність”, КВК, ЮІР (юні інспектори руху), МОЗ (молодь обирає здоров’я), „Ерудит”), гуртки („Юні музеєзнавці”, вокальний „Мелодика”, хорвий „Гармонія”, сопілкарів „Чарівна сопілочка”, образотворчий „Етюд”, бісероплетіння „стежина до майстерності”, „Комп’ютерна графіка”).

Дієвим засобом активізації позакласної роботи та вдосконалення навчально-виховного процесу є **педагогічний музей** гімназії. При музеї діє гурток „Юних му-

зеєзнавців”, робота якого сприяє опануванню гімназистами методики проведення екскурсій, ораторського мистецтва. Музей формує в учнів громадянські риси, почуття патріотизму, національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, вчителя, знань. У ньому проводяться екскурсії, виховні години, зустрічі з цікавими людьми, літературні, педагогічні читання, організовуються виставки.

В закладі розроблено систему розвитку соціального та міжнародного партнерства. Гімназія активно співпрацює з Корпусом Миру США, вищими навчальними закладами

Польщі, Чехії, Франції, спілками національних меншин міста, є активним учасником програм „Інтеграція без кордонів” та „Освіта без кордонів”.

Найкращим соціальним партнером гімназії є **батьківська громада**. Співпраця з батьками основана на добровільності, довірі, взаємодопомозі, що є запорукою успішної організації навчально-виховного процесу. Спільно з батьками створюється краса навколо гімназистів, адже естетика середовища має великий виховний вплив. В гімназії організована робота „Школи мудрого батьківства”, практикується така форма роботи, як батьківські тренінги. Для батьків шестирічок проводяться консультації під час роботи „Школи майбутнього першокласника”. У шкільній газеті „ГРОНО” й на сайті гімназії ведуться „Батьківські сторінки”. Тісному взаємозв’язку гімназії та родини сприяє проведення майстер-класу

„Родина + дитина”, основна мета якого – об’єднати зусилля батьків і педагога у розвивально-виховному впливі на дитину з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, досвіду, інтересів та прагнень.

Батьки учнів із задоволенням пишуть статті та вірші до шкільної газети, допомагають організовувати й проводити шкільні свята. У такій співдружності „мистецтво – учитель – дитина – батьки” й розвивається творчий потенціал гімназистів, причому батьки стають не тільки замовниками освітніх послуг, а й суб’єктом взаємодії, поділяючи з учителем відповідальність за розвиток особистості дитини.

Ще однією традицією стало проведення щорічних благодійних концертів для батьків.

„У праці творчої два рівних є крила: Троянди й виноград – красиве і корисне”, – так оспівав творчу працю український поет М. Рильський. Цими ж словами можна схарактеризувати й творчість гімназистів, які поєднують приємне з корисним у гімназії.

Лише при створенні необхідних умов для творчої діяльності можна здійснювати формування і розвиток творчого потенціалу учня та вчителя, який має забезпечити виникнення потреби в самовираженні, самовдосконаленні, самоідентифікації особистості.

Таким чином, реалізація моделі інноваційної інтегративної освіти сприятиме розв’язуванню проблеми розвитку обдарованої особистості, її здатності до творчого нестандартного мислення, вміння ефективно вирішувати складні проблеми власної життєдіяльності та своєї країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко.— Х.: Веста: Видавництво „Ранок”, 2006. — 256 с.

Снежана Занегина

Развитие творческой личности через внедрение интегрированных курсов художественно-эстетического направления

В статье представлен опыт работы гимназии по развитию детской одаренности и формирования духовной культуры через внедрение интегрированных курсов художественно-эстетического направления; описаны методы и формы урочной и внеурочной деятельности заведения, особенности организации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: одаренная и талантливая молодежь, креативная творческая личность, интеграция, интегрированные курсы, внеклассная деятельность, художественно-эстетический цикл, целостная многомерная картина мира, саморазвитие личности.

Snijana Zanegina

Evolution of creative personality with the help of integrated courses with art and aesthetic trend

Work experience is introduced of gymnasium for evolution of children's talents and forming intellectual culture through implementation of integrated courses of art and aesthetics. Methods and forms of the institution activity, specific features of organizing teaching and educational process.

Key Words: capable and talented youth, creative personality, integration, integrated courses, out-of-class activity, art and aesthetic cycle, whole multidimensional world view, personality self-development.